

529: Ürün Satın Alma Şartıyla Çekiliş Düzenlemek

Ömer Faruk

28 Oca, 2021

<https://ilimvecihat.com>

SORU

Selamun aleykum hocam. Malumunuz birçok firma, ürünlerine olan talebi artırmak için çekilişler düzenliyorlar, belirledikleri miktarda alışveriş yapılması şartıyla çekilişe katılma hakkı veriyorlar. Ve yapılan çekiliş sonucu kazanan müşterilere hediye olarak ürün veya şu kadar altın ya da para veriyorlar. Bu tür çekilişler düzenlemek, bunlara katılmak ve bunları sosyal medya hesaplarında duyurmak caiz midir?

CEVAP

Ve aleykumusselam ve rahmetullah.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ، الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِیْنَ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلٰی رَسُوْلِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰی اٰلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِیْنَ

Muasır âlimler, belli bir fiyatta ürün satın almak şartıyla çekiliş düzenleme ve buna katılmanın hükmü hakkında 2 görüş üzere ihtilaf etmişlerdir:

1) İbn Useymîn gibi kimi âlimler, şu iki şartın yerine gelmesi ile bunun caiz olduğunu söylemişlerdir:

a) Firma, satacağı ürünü/ürünleri piyasadaki fiyatında satmalı, vereceği çekiliş hediyesi/ödülü nedeniyle ürünün fiyatını artırarak çekilişten önceki fiyatından daha yüksek bir fiyata satmamalı. Mesela ürünün piyasa fiyatı 10 lira iken çekiliş için bunu 12 liraya çıkararak satmak caiz olmaz.

Dolayısıyla fazlalıkla satarak çekiliş düzenleyen bu firmadan ürün satın almak caiz değildir. Çünkü bu, malı zayi etmektir ki, Nebi (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bundan nehyetmiş, şöyle demiştir: “Şüphesiz ki Allah, dedikoduyla, çok soru sormayı ve malı zayi etmeyi sizin için kerih görmüştür.” (*Buhârî, Muslim*) Yine meşhur hadiste sabit olduğu üzere kul kıyamet günü malını nereden kazandığından ve nerede harcadığından sorulacaktır. Aynı zamanda bu kumara girer. Çünkü müşteri ya 10 liranın üstünde verdiği fazlalığı kaybedecek ya da hediye kazanarak büyük bir kâr elde edecektir.

Yine bunun gibi çekiliş için kısa mesaj gönderme fiyatı bilinen normal fiyatının üstüne çıkarılmışsa buna katılmak da caiz olmaz.

b) Ürünü satın alan kimse, ürüne ihtiyaç duyduğu veya üründe bir amacı olduğu için satın almalı, satın almadaki asıl kastı/niyeti ürünün kendisi olup çekilişe katılma kastı ise asıl kasta tabi olmalı, arka planda kalmalı. Şayet

ürüne hiçbir ihtiyacı veya üründe bir amacı olmadığı, aslen onu almak istemediği halde sadece çekilişe katılabilmek, belirlenen fiyat miktarını tamamlayabilmek için satın alırsa bu kumara girer. Yine bunda da önceki gibi malı zayi etmek vardır.

2) Abdulaziz İbn Bâz, Mustafa Zerkâ, Yusuf el-Karadâvî, Suud fetva kurulu âlimleri, “İslam’da Ticaret” (sy: 144-147) adıyla tercüme edilen kitabın sahibi Hüsameddin Affâne gibi kimi âlimler ise bu iki şart yerine gelse bile birtakım sakıncalar barındırması sebebiyle bu tür çekilişlerin haram olduğu kanaatindedirler. Bu sakıncalar şunlardır:

a) Bu kumara benzemektedir, hatta bir tür kumardır.

b) Riskli bir iştir. Çünkü hediye kazanabilir de kazanamayabilir de.

c) Bu tür yöntemler vaad edilen hediye kazanma hırsıyla insanların alışveriş duygularını kamçılar ve talebi artırır. Bu da ihtiyaç olmadığı halde gereksiz harcama, malı zayi etme ve kaynak israfına yol açar.

d) Yine bu tür yöntemler, hediye kaybedenlerin -ki daima onlar çoğunluğu oluşturur- kalplerinde kazananlara karşı kin, nefret ve intikam duygularını körükler.

e) Ayrıca bu, böyle çekilişler düzenlemeye gücü yetmeyen diğer esnafın zarar edip piyasadan çekilmesine yol açar. Bunun sonucunda da genel ekonomi zarar görür.

-Allah’u A’lem- bu iki görüşten racih olan, yukarıda açıkladığımız iki şartın yerine gelmesi ile çekiliş düzenlemenin ve buna katılmanın caiz olduğudur. Bu iki şart yerine geldikten sonra bunun kumara benzeme yönü zayıf kalmakta ve sayılan diğer sakıncalar haram hükmünü vermek için yeterli gelmemektedir. DOLAYISIYLA;

Eğer firma birinci şarta aykırı davranarak ürünün fiyatını artırıyorsa, bu firmanın çekilişine katılmak ve bunu sosyal medya hesaplarında duyurmak, reklamını yapmak, katılmaya teşvik etmek her iki grup âlimlerinin ittifakıyla caiz değildir ve ilan/reklam karşılığında alınacak ücret haramdır.

Sonra birçok kimse, ikinci şarta aykırı olarak sadece çekilişe katılabilmek, belirlenen fiyat miktarını tamamlayabilmek için satın almaktadır. Evet, firma kimlerin caiz olmayan şekilde satın aldıklarını bilmediği için vebale girmez denilebilir. Fakat bilinen şey, caiz olmayan şekilde satın alanların çok sayıda olmaları ve en önemlisi de onların genelinin bunun hükmünden habersiz

olduklarıdır. Bu yüzden firmanın çekiliş düzenlerken *'bu şekilde satın almak dinimize göre caiz değildir'* anlamında bir uyarı yapması -Allah'u A'lem-gerekli olup bunu yapmadığı takdirde vebale girer. Binaen aleyh sosyal medyada çekiliş tanıtımı yapacak olanlar bu uyarının yapılıp yapılmadığına bakmalıdırlar.

Tabi şayet firma, satın alan belli kişi veya kişilerin caiz olmayan şekilde satın almak istediklerini bilmişse, o halde bu kişilere satması caiz değildir.

Elbette ki meselede en doğru olan, ihtilaftan kaçınmak, yukarıda sayılan özellikle son iki maddedeki sakıncalara sebep olmamak için, dinin selameti açısından, ihtiyaten bu tür çekilişlerden uzak durmaktır.

Ve'l-hamdu lillâhi Rabbi'l-âlemîn.